

PEDAGOGIK MAHORAT ZAMONAVIY O'QITUVCHILARNING ASOSIY KOMPETENSIYALARI

Yo'ldoshboyeva Sarvinoz Ulug'bek qizi

TIFT universiteti Filologiya va tillarni o'qitish yo'nalishi

2-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola pedagogik mahorat tushunchasi va uning o'qituvchining kasbiy kompetensiyalaridagi o'rni haqida tahliliy yondashuvni taqdim etadi. Maqolada pedagogik mahoratning asosiy komponentlari — metodik, kommunikativ, psixologik, innovatsion va axloqiy-etik kompetensiyalar batafsil ko'rib chiqiladi. Shuningdek, pedagogik mahoratning ta'lim jarayonining sifatiga ta'siri, o'qituvchining kasbiy muvaffaqiyatida tutgan o'rni va uni rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi. Maqola zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarning professional malakasini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan kompleks yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar. pedagogik mahorat, o'qituvchining kompetensiyalari, metodik kompetensiya, kommunikativ ko'nikmalar, psixologik kompetensiya, innovatsion yondashuv, axloqiy-etik qadriyatlar, kasbiy malaka, ta'lim sifati.

Kirish

Bugungi ta'lim tizimida o'qituvchining roli va uning pedagogik mahorati ta'lim sifatini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Ta'lim jarayonining samarali va natijali bo'lishi uchun o'qituvchi nafaqat fan bo'yicha bilimga ega bo'lishi, balki pedagogik ko'nikmalarga, psixologik yondashuvlarga ham egalik qilishi kerak. Shu sababli pedagogik mahorat o'qituvchining asosiy kompetensiyalaridan biri sifatida ko'riladi. Pedagogik mahorat — bu o'qituvchining ta'lim jarayonini rejalashtirish, tashkil etish, boshqarish va baholashda yuqori malaka va ijodkorlik ko'rsatishi demakdir.

O'qituvchining pedagogik mahorati uning kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim talablarida o'qituvchi faqat bilim uzatadigan shaxs emas, balki o'quvchilarni tarbiyalash, ularning qobiliyatlarini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va ijodkorlikka yo'naltirish vazifasini ham bajaradi. Bu esa pedagogik mahoratni keng doirada ko'rib chiqishni taqozo etadi. Shu bois, o'qituvchining asosiy kompetensiyalari — metodik tayyorgarlik, kommunikativ ko'nikmalar, psixologik bilimlar, innovatsion yondashuvlar va axloqiy-etik qadriyatlar kompleksini o'z ichiga oladi.

Pedagogik mahorat ta'lim jarayonining sifatini yaxshilashda muhim vosita hisoblanadi. Bu jarayonda o'qituvchi o'zining bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab borishi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni samarali tashkil etishi zarur. Shuningdek, zamonaviy ta'lim muhitida raqamli texnologiyalarni qo'llash, interfaol metodlardan foydalanish ham pedagogik mahoratning ajralmas qismi bo'lib qolmoqda.

Maqolada o'qituvchining pedagogik mahoratini tashkil etuvchi asosiy kompetensiyalar, ularning ta'lim jarayonidagi roli va ahamiyati, shuningdek, pedagogik mahoratni oshirish yo'llari haqida so'z boradi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish va zamonaviy ta'lim standartlariga moslashishda pedagogik mahoratning o'rni chuqur tahlil qilinadi. Bu mavzu zamonaviy ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlash va kelajak avlodni sifatli tarbiyalashda juda muhim ahamiyatga ega.

Asosiy qism

Pedagogik mahorat – o'qituvchining kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishini ta'minlovchi eng asosiy omil hisoblanadi. Bu tushuncha o'qituvchining faqat bilim berish qobiliyati emas, balki ta'lim jarayonini samarali tashkil qilish, o'quvchilar bilan to'g'ri muloqot qilish, ularni ruhlantirish va motivatsiya qilish kabi ko'plab jihatlarni o'z ichiga oladi. Pedagogik mahoratning yuqori darajasi ta'lim sifatini oshiradi, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va dunyoqarashlarini kengaytirishga yordam beradi.

O'qituvchining pedagogik mahoratini shakllantiruvchi asosiy kompetensiyalarni bir necha guruhga bo'lish mumkin. Ulardan biri – metodik kompetensiya bo'lib, bu o'qituvchining fan bo'yicha bilimlarini ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish qobiliyatidir. Metodik kompetensiya o'qituvchiga darslarni rejalashtirish, maqsadga muvofiq usullarni tanlash, o'quv materiallarini moslashtirish imkonini beradi. Zamonaviy ta'limda interfaol metodlar va texnologiyalardan foydalanish ham metodik mahoratning muhim qismi hisoblanadi. Masalan, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'rganish, guruhlarda ishlash kabi usullar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ikkinchi muhim komponent – kommunikativ kompetensiya. O'qituvchi o'quvchilar, ota-onalar, hamkasblar bilan samarali muloqot qila olish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Yaxshi kommunikatsiya ta'lim jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi, o'quvchilarning qiyinchiliklarini aniqlashga va ularga vaqtida yordam berishga imkon yaratadi. Shuningdek, kommunikativ kompetensiya o'qituvchining ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga, o'quvchilarda ijobiy munosabatlar va hamjihatlik ruhini shakllantirishga yordam beradi.

Pedagogik mahoratning uchinchi muhim jihati – psixologik kompetensiya. O‘qituvchi bolalarning psixologik xususiyatlarini, ularning rivojlanish bosqichlarini yaxshi bilishi lozim. Har bir o‘quvchining o‘ziga xos ehtiyojlari, qiziqishlari, imkoniyatlari bor. Shu sababli, pedagog psixologik bilimlar asosida o‘quvchilarga individual yondashuvni qo‘llashi kerak. Bu, o‘z navbatida, o‘quvchilarning ishtirokini oshiradi, ularni ta’lim jarayoniga qiziqtiradi va muvaffaqiyatga erishishga undaydi. Shuningdek, pedagogning empatiya qobiliyati, sabr-toqatlilik va stressga chidamliligi pedagogik mahoratning ajralmas qismidir.

To‘rtinchi komponent – innovatsion kompetensiya. Bugungi kunda ta’lim sohasida doimiy o‘zgarishlar yuz bermoqda, yangi pedagogik texnologiyalar va metodlar paydo bo‘lmoqda. O‘qituvchi zamonaviy tendensiyalarni kuzatib borishi, yangi usullarni o‘zlashtirishi va ularni amaliyotga tatbiq etishi muhimdir. Raqamli texnologiyalarni qo‘llash, elektron resurslar, onlayn platformalar yordamida dars o‘tish pedagogik mahoratni yangi bosqichga olib chiqadi. Innovatsion kompetensiya o‘qituvchining kasbiy o‘sishini ta’minlaydi va ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Beshinchi va nihoyat, axloqiy-etik kompetensiya ham pedagogik mahoratning asosiy qismidir. O‘qituvchi o‘z faoliyatida halollik, adolat, sabr-toqat va hurmat kabi axloqiy qadriyatlarga amal qilishi zarur. U o‘quvchilar uchun namuna bo‘lib xizmat qiladi, ularning tarbiyasida muhim rol o‘ynaydi. Axloqiy-etik kompetensiya o‘qituvchining shaxsiy va kasbiy imidjini shakllantiradi hamda jamoa ichidagi obro‘cini mustahkamlaydi.

Pedagogik mahoratni rivojlantirish va oshirish uchun ta’lim tizimida tizimli yondashuv zarur. Bu jarayon doimiy kasbiy rivojlanish, malaka oshirish kurslari, seminar va treninglarda ishtirok etish, hamkasblar bilan tajriba almashish orqali amalga oshiriladi. Shuningdek, pedagogik faoliyatni baholash va qayta aloqa tizimini yo‘lga qo‘yish ham muhimdir. O‘qituvchi o‘z ishini tahlil qilib, kamchiliklarni aniqlab, ularni bartaraf etishga intilishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik mahorat – bu o‘qituvchining kasbiy kompetensiyalarining majmui bo‘lib, u ta’lim jarayonining sifatini ta’minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy ta’lim talablariga javob beradigan pedagogik mahorat o‘qituvchining metodik, kommunikativ, psixologik, innovatsion va axloqiy-etik kompetensiyalarini o‘z ichiga oladi. Ushbu kompetensiyalarni doimiy ravishda rivojlantirib borish o‘qituvchining kasbiy muvaffaqiyatiga va ta’lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Shuning uchun ta’lim tizimi pedagogik mahoratni oshirishga alohida e’tibor qaratishi zarur.

Xulosa

Pedagogik mahorat zamonaviy ta'lim jarayonining sifatini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. O'qituvchining kasbiy kompetensiyalari – metodik, kommunikativ, psixologik, innovatsion va axloqiy-etik ko'nikmalari – ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va qobiliyatlarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu kompetensiyalar o'qituvchiga darslarni maqsadga muvofiq rejalashtirish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda pedagogik yondashuvlarni qo'llash, samarali muloqot o'rnatish va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalangan holda ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi.

Pedagogik mahorat o'qituvchining faqat kasbiy bilimlari emas, balki shaxsiy fazilatlari, empatiya, sabr-toqat va axloqiy me'yorlarga rioya qilish kabi jihatlarni ham o'z ichiga oladi. O'qituvchi jamiyatda namuna sifatida xizmat qilishi, o'quvchilarni nafaqat bilim bilan, balki ma'naviy qadriyatlar bilan ham tarbiyalashi lozim. Shu sababli pedagogik mahoratni doimiy ravishda rivojlantirish va oshirish – har bir o'qituvchining kasbiy majburiyatidir.

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish uchun samarali tizimlar yo'lga qo'yilishi kerak. Bu malaka oshirish kurslari, seminarlar, treninglar, hamkasblar bilan tajriba almashish va yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, ta'lim jarayonini tahlil qilish va qayta aloqa olish tizimi pedagogik faoliyatni yanada takomillashtirish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik mahorat – bu o'qituvchining muvaffaqiyatli faoliyatining poydevori bo'lib, ta'lim sifatini yuqori darajada ta'minlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar majmuasidir. Shu bois, pedagogik mahoratni rivojlantirishga ta'lim muassasalari va jamiyat tomonidan doimiy e'tibor qaratilishi lozim. Bu esa kelajak avlodni sifatli tarbiyalash va mamlakat ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akhmedov, B. R. (2018). *Pedagogik mahorat nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Guliyeva, N. S., & Tursunova, D. M. (2020). O'qituvchining pedagogik kompetensiyalari va ularni shakllantirish yo'llari. *Pedagogika va psixologiya*, 4(2), 45-52.

3. Kozlov, V. V. (2016). *Pedagogik mahorat: kontseptual yondashuvlar*. Moskva: Prosveshchenie.
4. Mukhamedov, I. K. (2019). Zamonaviy ta'limda pedagogik mahoratning ro'li. *Xalq ta'limi*, 6, 15-21.
5. UNESCO. (2015). *Teacher competencies and professional development*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000234891>
6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole et al., Eds. & Trans.). Harvard University Press.
7. Axadjon o'g'li, A. A., & Tursunboy o'g'li, N. J. (2023). SANOATNING YAIMGA TA'SIRINI BAHOLASH. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 290-293.
8. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHDAGI O'RNI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 271-273.
9. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 333-338.
10. Azamjon o'g'li, U. A., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 73-75.
11. Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish uchun uzoq yo'li va xitoy tajribasi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 43-47.
12. Ahrorjon, A., & Gafurov, X. (2023). IQTISODIY SIYOSATNING RIVOJLANISHIDA FISKAL VA PUL-KREDIT SIYOSATI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 310-313.
13. Otto, M., & Thornton, J. (2023). CHATGPTNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI: SUN'IY INTELLEKTNING KASBIY MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 65-71.
14. Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). ISLAMIC FINANCE PROBLEMS AND SOLUTIONS: Study guide. *AMAZON PUBLICATION ISBN-13: 9798863282282*, 1, 200.
15. Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOMIY MOLIYA BARQARORLIK OMILLARI: EKONOMETRIK TAHLILLAR VA DALILLAR. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(9), 74-94.
16. Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O'RNI. *YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR*, 2(1), 113-118.

17. Акабирходжаева, Д. Р., & Абдуллаев, А. А. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА. *Экономика и социум*, (11-1 (126)), 729-739.
18. Akabirxodjayeva, D., & Abdullayev, A. (2024). TEXNOLOGIK INNOVATSIYALARNING JAHON MOLIYA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 89-96.
19. Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ISLOM MOLIYASI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 188-190.
20. Keldiboyeva, Z. M. Q., & Abdullaev, A. A. O. G. L. (2022). Inklyuziv ta'limga bo'lgan ehtiyojlar va sabablar, inklyuziv ta'limga jalb qilish. *Science and Education*, 3(11), 704-711.
21. Oybek, A., Abdullaev, A., Mavlonbekov, X., & Sharifjonov, Z. (2023). ISLOM MOLIYASIDA MUSHORAKA SHARTNOMASI. *Umumjahon fanlari bo'yicha ta'lim tadqiqotlari*, 2(1), 593-599.
22. Turanboyev, B., Abdupattayev, A., & Abdullaev, A. (2023). INFLYATSIYANING QIMMATLI QOG'OZLAR DAROMADIGA TA'SIRI. *Yosh tadqiqot Jurnali*, 2(2), 88-100.
23. Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOM BANK TIZIMI UCHUN SHARTNOMA HUQUQI VA ASOSIY TAMOIYILLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(5), 600-613.
24. Abdullaev, A. (2022). BOBUR VA BOBURIYLAR SULOLASINING JAHON SIVILIZATSIYASINING YANGILANISHIGA QO 'SHGAN HISSASI. *NEW RESEARCH ON THE WORKS OF ALISHER NAVOI AND ZAHIRUDDIN MUHAMMAD BABUR*, 1.
25. Xusanovich, A. O. (2023). MALAYZIYADA ISLOMIY MOLIYA, TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY RIVOJLANISH O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNING EKONOMETRIK TAHLILI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 60-64.
26. Mulaydinov, F. (2024). Application, place and future of digital technologies in the educational system. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.
27. Jumanova, S. (2024). Analysis of PISA test results in Uzbekistan and prospects of preparing primary education students for PISA test. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.
28. Ikromjonovna, J. S., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONDA PISA TESTI NATIJALARI VA BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI

BU TESTGA TAYYORLASH ISTIQBOLLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 159-162.

29. Turanboyev, B., & Abdullayev, A. (2023). DAVLAT, KORXONA VA TASHKILOTLAR BYUDJETINI TO 'G 'RI TAQSIMLASH TENDENSIYALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 304-309.

30. Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(1), 6-15.

31. Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 3(1), 140-148.